7

43.

DE

CANCRO
MAMMAE SINISTRAE
OBSERVATO ET CVRATO,

DEO TRIVNO PRAESIDE

ET

GRATIOSAE

FACVLTATIS MEDICAE

CONSENSV,

IN PERANTIQVA HIERANA,

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMISQVE IN ARTE SALVTARI PRIVILEGIIS

ATQVE IMMVNITATIBVS

RITE ET SOLEMNITER ADIPISCENDIS,

DISSERIT

MICHAEL LVDOVICVS
KNOBLOCH,

VILNA-POLONO-LITHVANVS.

DIE II. AVGVST. M DCC XL.

IN AVDITORIO MAIORI, COLLEGII MAIORIS

HORIS CONSVETIS.

FRFORDIAE,

PRELO HERINGIANO, ACAD. TYPOGR.

304851

WELLCOME INSTITUTE LIBRARY

PROOEMIVM.

UT medicamenta morbis internis *Pharmacia*, ſic manuum & inſtrumentorum opem externis *Chirurgia* promittit. Hanc quidem nemo non Medicorum calleat, ſiquidem etiam pars eſt Medicinæ, faciens ad ſanitatem præſentem conſervandam & amiſſam reſtituendam. Et qui artem Machaoniam profitetur, *nobiliſſimam* ejus partem non ignoret neceſſe eſt. *Nobiliſſimam* nomino, quæ cataracta occœcato viſum reſtituit; parturienti ſuccurrit, vitam & matri & fœtui conſervando; labii leporini ſectione manducationem atque loquelam reddit perfectiorem. Quid autem nobilius vita, viſu, loquela? Hinc illum, quem etiam

ignominiæ macula notare Chirurgiæ miniſtri non verentur, Doctoremque ſe indoctiorem vocant, maxime, ſi operationem non inſtituere atque dirigere, ne dicam propriis manibus enchireſes oſtendere ſciat, communiter vulgus quoque Doctoris titulo indignum pronunciabit, ſi nimirum ſaltem remedia tamdiu applicare conſvevit, quam diu ex fonte diætetico & pharmacevtico depromi poſſunt, chirurgicum vero auxilium, ex craſſa quadam ignorantia, negligendo, multorum morborum artifex & mortis cauſa moralis exiſtit. Qui ſanguinem ſub cranio extravaſatum, mediante trepanatione non extrahit, inducit ejusdem putrefactionem, gangrænam, ſphacelum, mortem, cum tamen illo remoto vita conſervetur, ſanitasque reſtituatur. *Cancroſam excreſcentiam* ſi ferro non ſeparamus a ſano corpore, univerſum corpus inquinatur, tandemque plenaria partium ſolidarum & fluidarum deſtructio aureum vitæ filum abrumpit. Non equidem jam lubet multis verborum ambagibus neceſſitatem atque utilitatem Chirurgiæ extollere, nedum argumenta proponere, quibus permotus

motus fuerim, operationes propriis ſuſcipere manibus, ſed tantum inauguralis loco Speciminis exhibere *Cancrum mammarum*, a me obſervatum & mediante ſectione curatum. Supremum Numen devotiſſimis veneror precibus ac laudibus; his, quod ſapientiam atque vires ad operandum neceſſarias benigniſſime conceſſerit; illis, ut conatibus meis addere velit ſucceſſus felices.

SECTIO I.

§. I.

CAncri vocabulum inter eruditos diverſo gaudet ſignificatu: Denotat enim phyſicis modo *animal exangue*, parum natans, lubenter progrediens, & terræ cavernas inhabitans; modo mathematicis in Aſtronomia, *ſignum Zodiacale*, quia Sol ad hujus locum perveniens, dicti animalis modo regredi ſolet; modo literarum humaniorum amatoribus, *verſus retrogrados*, qui a ſiniſtra ad dextram, & a dextra ad ſiniſtram legi & intelligi poſſunt; modo *rem, calamitatem, damnum atque detrimentum inferentem*, rhetoricis metaphorica indicat locutione; modo *adverſam fortunam*; modo *amictum thoracis ferreum*, ſive *æneum*, militibus exprimit.

§. II.

De his autem nobis non eſſe ſermonem, facile quilibet judicabit etiam me ſilente. Interim in ſcholis quoque medicis hocce vocabulum notat Chirurgis, deligando occupatis, *capitis faſciam*, octo capitibus inſtructam; videatur BASS, *von Bandagen, p. m. 122.* Anatomicis quibusdam *os jugale*, ſive *Zygomaticum*, hoc nomine venit, quia ex apophyſibus oſſis temporum & maxillæ ſuperioris conſtans, chelas, vel forcipes cancrorum imitatur. Practici generaliter *ulcera* quædam *ſerpentia* ſub *Cancri* vocabulo comprehendunt, qualia ſunt Scabies, Herpes, Phagedæna, Lepra, Elephantiaſis. Referente CELSO olim vox *Cancri* Gangrænam & Sphacelum denotabat. Specialiſſime denique & in ſenſu pathologico CANCER eſt *tumor durus, inæqualis, liveſcens, venarum turgeſcentiâ cancri fluviatilis figuram præ ſe ferens;* & in hoc ſignificatu nos denominationem hanc accepturi ſumus.

§. III.

Non inepte vero affectus hic vocatur *Cancer*, ob convenientiam nempe, quam præſertim in mammillis fœminarum, cum fluviatili cancro monſtrat, ſiquidem tumor ipſe quoad *figuram* externam corpus cancri, venæ vero, fuſci & lividi coloris, ejusdem pedes referunt; quemadmodum etiam in *ſuperficie* duritiem & aſperitatem uterque exhibet; tandemque ratione *cohæſionis* & *reniſus*, ſicuti cancer aquatilis, quicquid forcipibus ſuis comprehendit, ægre dimittit; ita & tumor hic, ubi profundiores egit radices, ægerrime iterum tollitur & abigitur.

§. IV.

Latinis alio vocabulo Cancer idem eſt, quod *Carcinoma, Carcinodes, Carcinus;* Germanis ſimpliciter der Krebs audit.

§. V.

Eſt autem CANCER MAMMARVM *proprie tumor durus, mali moris, dependens ab acido quodam corroſivo, lympham coagulante & ſimili corroſiva qualitate impraegnante.*

§. VI.

Generis loco in definitione ponimus *tumorem*, quoniam experientia teſtatur, magnitudinem partis praeternaturaliter augeri in Cancro; naturaliter enim tumores pectoris, ſive mammae, oriuntur in ſexu ſequiori, eademque ratione abdomen in gravidis intumeſcit. *Differentiam* autem *ſpecificam* ſiſtit 1) *durities mali moris*, qua ab oedemate differt; 2) *inaequalitas*, quae glanduloſam ſubſtantiam potiſſimum affici teſtatur, dum e contrario pars muſculoſa, ſive carnoſa, inflammatione tumida, aequalem habet ſuperficiem; 3) *venarum turgeſcentia* in ambitu, huncce tumorem pariter ab omnibus aliis diſtinguit, tam ratione ſubjecti inhaeſionis, quod ut plurimum eſſe partem glanduloſam, ex complicatione vaſorum conſtantem, deprehendimus; quam ratione cauſae materialis, ſiquidem, ſi acidum quoddam corroſivum, (quod veteribus olim *atrae bilis* nomine veniebat,) lympham coagulat, ſanguini quidem introitus per arterias conceditur, regreſſus vero per venas impeditur, non ſolum quia partes activiores a ſanguine arterioſo fuerunt ſecretae, ſed & quia ſanguis in venis ex ſpatio anguſto in amplius fluit, ſicque mo-

motus ipſi impreſſus ſucceſſive perit, nec non quia ex tenerioribus tunicis contextæ ſunt, adeoque facilius diſtenduntur, & eadem facilitate in alio loco comprimuntur, ut ſanguini exitus præcludatur; hinc etiam ab hac venarum diſtenſione pellucidus ille color liveſcens oritur.

§. VII.

Subjectum Cancri ſtatuo partes peculiaris habitus, ſive *glandulas*, tam majores, quam minores, in omnibus fere corporis humani externis partibus occurrentes, ex congerie minutiſſimarum arteriarum, venarum, nervorum & ductu excretorio conſtantes, propriaque membrana cinctas; unde etiam affectus hic obſervari conſvevit in labiorum, *) oculorum, **) faucium, uteri, ***) penis, ****) aliisque glandulis, maxime vero in mammis mulierum, cujus tractationem ſpecialiorem heic ſuſcipere placuit. Etiamſi enim in viris mammoſioribus, notante BIDLOO, quoque occurrere quandoque ſoleat, adeo tamen raro hoc accidit, ut idcirco morbum hunc inter mulierum affectus potiori jure omnino referre queamus.

*) *Ephemer. N. C. Cent. VIII. obſ. 62.*
**) *Ephemer. Nat. Cur. D. II. A. VI. obſ. 72.*
***) *Eph. Nat. Cur. Cent. VIII. obſ. 65.*
****) *ibid. D. I. A. III. obſ. 167. in inguinibus*, MONTAGNANA *Conſ. 199.*

§. VIII.

Mammas anatomice conſideratas deprehendimus duas numero, magnitudine minima in puellis & vetulis, mediocri in virginibus, maxima in gravidis, puerperis & lactantibus, quæ ex ſingulari glanduloſa textura

ra albicante, medium mammæ occupante, conſtant. Huic continui ſunt lactiferi ductus, per anaſtomoſes combinati, & cum arteriis & venis commercium habentes. Arteriæ internæ ſanguinem intra mammas advehunt e ſubclaviis; externæ ex axillaribus, quæ deorſum cum epigaſtricis communicantes, in admirandas cincinnorum ſpiras abeunt, judice BOERHAVIO exiguos emittunt ductus lactiferos, quorum aliquot uniti majores, horumque iterum aliquot, fiſtulam conſtituunt, ex qua demum lac per papillam profluit. Sanguis a ſecretione lactis reſtitans reducitur per venas internas ad ſubclavias, & per externas ad axillares. Nervi, qui organis lactis ſecretoriis motum, & papillæ ſenſum conciliant, a dorſalibus ſpinalis medullæ mammas ingrediuntur. Hæc omnia tanta pinguedinis copia tegit, ut fere maximam mammarum conſtituat partem, quæ ultimo cute facile dilatabili atque epidermide tegitur.

§. IX.

Ex dictis hiſce, quod mammæ conſtent ex arteriis, venis & nervis, quibus WARTHONVS vaſa lymphatica addit, facile concipi poteſt, quod arteriæ in minores, & hæ in minimas abeant ramificationes, quæ reticularem plexum formantes, lateraliter per penicillulos excretorios lympham in communem folliculum deponunt, qui membrana elaſtica inſtructus, ſe iterum exonerat in alterum abſorbens vas lymphaticum; ſi horum plura in unum coeunt ductum, hicque cum aliis iterum per vaſa communia conjungitur, tunc conſtituunt *ductum* quendam *excretorium*, qui ex ſin-

B gulis

gulis glandulæ lobis, ſtructurâ licet & conceptu diverſis, liquidum præparatum atque ſecretum in dicta galactifera vaſa vehit. Quoniam vero id, quod jam deſcriptum eſt, vix decimam glanduloſæ ſubſtantiæ unius mammæ conſtituere poteſt partem, hinc non ſine ratione dicitur, quod mamma conſtet ex *glandula conglomerata.*

§. X.

Facilius nunc intelligitur ortus Cancri mammarum, qui natales debet modo cauſæ *internæ*, modo *externæ*. Ad *externas* refero mammarum contuſionem, compreſſionem cum thorace, ſeu fibulatorio, noſtris temporibus ex aſſulis balænaceis parato, unde ſimul mala conformatio partium ad ſecretionem in mammis deſtinatarum, & concretio vaſorum atque tubulorum inducitur, ſicque ob impeditum liberiorem tranſitum & exitum, humorum ſtaſes & decubitus inducuntur. Immo, ſicuti imprudens, petulans atque fortior contrectatio eundem noxium exerit in virginibus effectum; ſic negligens defenſio mammarum ab aëre humidiori atque frigidiori, in lactantibus pariter ad hunc morbum diſponit, maxime tempore verno, & in locis paludoſis, montibus undiquaque circumcinctis.

§. XI.

Res non-naturales ex cauſarum numero non excludo: *Alimenta* enim & *potulenta*, *quantitate* excedente ingeſta, crudiorem chylum, ſanguinem, & ab hoc ſecretos humores crudiores efficiunt; ſic quoque *qualitate* peccatur, ſi cibi craſſi, acres, acidi, mali atque putredi-

noſi

noſi ſucci & difficilis coctionis, aſſumuntur; *modo utendi* vitium committitur, ſi duri mollibus, acidi dulcibus, fermentantes, aceſcentes, ſine ordine ſuperinguntur, quorum recenſionem fuſiorem legere licet in Diſſ. de *Cancro*, SCHNEIDERO Præſide ventilata, quibus etiam potiones ſerotinas atque nocturnas merito adnumeramus.

§. XII.

Motus nimius a paſtu, ſaltationes concitatiores, crudos & craſſos humores progenerant, ut & e contrario ſegnities ac otium, torpidum atque debile reddendo corpus, eundem producunt effectum. *Somnus & vigiliæ*, ſi modum excedant, qualem chylum, qualemque craſi peccantem efficiant ſanguinem, omnibus Medicinæ ſcrutatoribus notiſſimum eſt.

§. XIII.

Excreta & retenta multum pariter ad producendum Cancrum contribuunt. Exempli loco jam ſit metaſtaſis materiæ calcis arthriticæ ad mammas cancroſas, cujus pluribus mentionem facit PREVSSIVS in *Ephemerid. Nat. Cur. Cent. III. Obſ. XVII. p. 38.* Sufficeret, ſi ſepoſitis aliis, de negotio menſium unice verba facerem: HIPPOCRATIS enim effato, Sect. V. Aph. 57. *menſibus copioſioribus prodeuntibus morbi contingunt: & non prodeuntibus, ab utero fiunt morbi*, ob ſympathiam nempe uteri atque mammarum, intuitu connexionis, quæ inter vaſa utrarumque harum partium obſervatur, cujusque ſuperius mentionem jam fecimus, imo, quam ipſum hunc Venerandum Senem non penitus ignoraſſe vel exinde conjicere poſſumus, dum

Sect.V. Aph.39. ſcribit: *Si mulier, quæ nec prægnans eſt, nec peperit, lac habeat, ei menſtrua defecerunt.* Regurgitat enim ſanguis, qui aliàs ſingulis menſibus per uterum ejusque vaginam excerni debet, per dictas vias ad mammas, & earum ſubſtantiam hac ratione diſtendit; ſi autem ob fortunam adverſam ingens quoddam animi pathema accedit, veluti ira, timor, triſtitia, terror, aut invidia, tunc natura in ſuis actionibus turbatur, humores reſolutionem atque evacuationem omnem reſpuunt, in mammis ſtagnant, & ſic graviſſimum Cancri ponunt fundamentum.

§. XIV.

Proinde etiam ea, quæ Cel. TABOR ex Illuſtris STAHLII ſententia, in Diſſ. de *Cancro mammarum ejusque nova exſtirpandi methodo*, profert, mihi vel maxime arrident: Statuit namque mammas conſtare ex glandulis conglomeratis, quæ ſi ſingulæ, ex decubitu ſanguinis ad easdem, diſtendantur & moverentur, oriretur inflammatio, ex hac ſcirrhus, qui accedentibus vitiis, in diæta & regimine commiſſis, ut & animi pathematibus, abiret in Cancrum exulceratum, cujus peſſima corroſiva qualitas induceretur a duplici in mammis liquore corrupto; lac nimirum ſuſciperet acido-ſalinam, fermentativam, ſanguis vero, ex prægreſſa corruptione & diſſolutione, putrilaginoſam fœtidam, atque ſphaceloſam indueret naturam. Illuſtris quoque WEDELIVS, in Diſſ. de *Cancro mammarum*, eandem hujus affectus monſtrat geneſin: Initium facit congeſtio ad mammas, hanc excipit vaſorum obſtructio, quæ connexum habet tumorem, & facile recipit coagulationem

nem ab acido, unde major oritur conſiſtentia & augmentum, porro ſcirrhus, & ultimo Cancer.

§. XV.

Differt autem Cancer mammarum ratione *generis*, dum alius eſt *occultus*, alius *apertus;* ſub nomine *occulti* agyrtis ambitioſis ſæpe *ſcirrhus* venit, intelligimus tamen facile, ſcirrhum adeſſe, ex tumore, coloris præternaturalis, caloris atque doloris experte, duriori, atque æquali ſuperficie prædito; *apertum* vero vocamus, Cancrum in ulcus degeneratum. Ratione *ſubjecti* deprehendimus minimam, mediocrem, aut maximam unius mammæ partem cancroſo tumore affectam, qui etiam interdum ad glandulas ſubalares ſe extendit, easque ſimiliter maximo cum dolore diſtentas ſiſtit.

§. XVI.

Signa, quæ ſtatum antecedentem in memoriam revocant, ſumme hic loci ſunt neceſſaria, ducimur enim horum ope ad cauſas tam externas, quam internas, perpendimus ſtatum partium ſolidarum & œconomiam fluidarum, eo ipſo quoque ſe patefaciunt pathognomonica. Sunt autem talia in *Cancro occulto* potiſſimum ſequentia: Tumor durus, inæqualis, lividus, cum dolore urente in mamma; color faciei, totiusque interdum corporis ſuperficiei fit cineritius, ex mammis ad jugulum usque ſe ſe extendit dolor, nares fiunt ſiccæ atque obſtructæ, & vehemens oritur ſitis, venæ circumcirca ſanguine turgidæ, varicoſæ, & colore obſoleto tinctæ per cutem apparent. In *aperto* vero, ſive *exulcerato Cancro,* ulcus ſordidum, dolor exceſſivus, labia

prætumida, inverſa, livida, ſanies tenuis, aquoſa, malè colorata, graviter olens, copioſe effluens, partium vicinarum exeſio deprehenditur, quibus tandem accedunt lipothymiæ & febris lenta, ægrum paulatim conſumens.

§. XVII.

Ratione *prognoſeos* ſonticum malum Cancer eſt, & nunquam negligendum, maxime quia in principio difficulter cognoſcitur, & non raro per multos annos deliteſcit. Talem WEDELIVS caſum proponit de fœmina, quæ a compreſſione amoroſa globulum minorem in mamma accepit, qui poſt 28. annos, prius empiricorum ſolœcismis, morbum augentibus, tractatus, tandem in manifeſtum tranſivit Cancrum. Si male tractatur, ſenſim latius ſe extendit, & brevi tempore magna ſumit incrementa. Hinc HIPPOCRATES ſuadet *Sect. VI. aph.38. Quibus occulti cancri fiunt, non curare melius: curati enim citius intereunt, non curati vero longius vitam trahunt.* Præſtat itaque ſumma providentia omnes circumſtantias ponderare, & non ſtatim quemcunque tumorem, ut ab imperito Chirurgo aperiatur, ſuisque cauſticis tractetur, permittere. Facilius enim curatur incipiens, minor, ſuperficiarius; difficilius vero aufertur confirmatus, major, qui profundius cum coſtis, atque internis thoracis partibus cohæret, vel radicatus & rebellis eſt. Multo periculoſior eſt *exulceratus*, ſive *apertus cancer*, utpote qui etiam interdum per notabile temporis ſpatium geſtari poteſt, ſi inconvenientibus non tractatur remediis, vel etiam ſectione removeri poteſt, ubi altas jam tum non egit radices. Si vero

ro proſtratio virium, debilitas membrorum, agrypnia, animi deliquia, anxietates præcordiorum, dyſpnœa aliaque graviora ſuperveniunt ſymptomata, tædioſam vitam ægri non diu trahunt, ſed lenta morte pereunt. Indagatio ſolers, ſectione poſt mortem in Cancro defunctis detexit, vaſa tumoris cancroſi venoſa corruptela ſua putredinoſa diſtenta, ad partes usque internas corporis, ad vitam continuandam ſumme neceſſarias, pertigiſſe, viſcera corrupta, hydropem thoracis & hydrocardiam.

§. XVIII.

Succurritur autem ejusmodi ægroto ex *fonte pharmacevtico* remediis diluentibus, acidum temperantibus, cauſæ mali oppoſitis, cacochymiam corrigentibus, humores ita præparatos debite atque legitimo modo evacuantibus. In mentem hac occaſione recurrit caſus fœminæ, quæ tumorem durum, ardente dolore atque inæquali ſuperficie admodum moleſtum, in mamma per aliquot ſeptimanas, ſed quotidie increſcentem, geſtaverat, magnitudine pomi minoris, ubi tamen ſub uſu decocti lignorum diluentis, atque mixturæ ex Tinctura Antimonii & Succini cum Balſ. Peruviano compoſitæ, ad guttas XL. tribus vicibus ſingulis diebus aſſumtæ, impoſito ſimul mammæ Emplaſtro ex partibus anaticis diaphoretici Mynſ. & de Meliloto, partibusque duabus Empl. de ranis Vigon. cum mercurio, tumor (auſim dicere cancroſus) brevi evanuit, ut nunc ſexto anno poſt memoratum tempus ſana vivat,

§. XIX.

§. XIX.

Inter remedia alterantia radix Bugloſſ. Polypod. Herb. Fumariæ, Scolopendrii, Agrimoniæ, Capill. veneris, Scorzon. Cichor. Trifol. fibr. Lign. ſanct. Saſſafr. Lentiſc. laudantur, ex quibus cum Rhabarbaro electo foliisque Sennæ facile purgans, acrimoniam humorum corrigens, nocivas atque ſuperfluas partes educens, componi poteſt. Ex reliquis ſuadeo ſuccinata, veluti eſſentiam Succini, aut Succinum præparatum, cum antimonio diaphoretico, Myrrha & Cinnabari in pulverem redactum, & ad Scrup. unum quotidie aſſumendum; item Tincturam Tartari, antimonii, Liqu. terr. foliat. tartari, Liqu. C. C. ſuccinat. Tincturam martis cum ſucco cydoniorum paratam. Externa quoque defenſiva in Cancro occulto, ex ſucco Sedi majoris, Solani, Hyoſcyam. Nicotian. Geran. robert. parari, & in principio cum lamina plumbea tenui ac flexili applicari poſſunt. Apertus vero Cancer eſt mundificandus balſamicis, decocto Symphyti, Agrimoniæ, Tormentillæ, Eſſ. Succini, Myrrhæ, oculorum populi. Deinde corruptioni eſt reſiſtendum per eadem remedia, Eſſentiam Hyperici, Balſamum Peruvianum, aliaque. Ultimo tandem major affluxus avertendus eſt, per moderata diaphoretica, diuretica, purgantia, viribusque per balſamica & confortantia ſuccurrendum, quo titulo laudantur Conſerva Borrag. Bugloſſ. Anthos, Spec. diamargar. Confect. alkermes, & ſimilia.

§. XX.

Specifice quoque Dn. ALLIOT *in Act. Hafnienſ. Ann. 1671. & 72. Obſerv. LXXII. p. 141.* ſuum commendat

dat arcanum alcalino-ſulphureum; AGRICOLA *in Comment. in Poppium* laudat oleum antimonii & oleum mercurii; CRATO *in Epiſtol. medicinal.* oculos Cancrorum præparatos, cum vino aſſumtos, magni facit; FABER *in Myrotechn. Spagyric.* quintam eſſentiam Arſenici Cancrum absque ullo fere dolore extinguere affirmat; HILDANVS in *Chirurg.* unguentum e ranis viridibus mirifice extollit; HAFENREFFERVS *in Noſodoch. de cutis aff.* oleo ſtercoris humani magnam efficaciam attribuit, qualem effectum WEICKHARDVS in *Theſaur. pharmacevt.* etiam aquæ ex ſtercore humano deſtillatæ adſignat; HARTMANNVS in *Prax. chymiatr.* Spiritum fuliginis omnibus aliis præfert; SACHSIVS in *Gammarologia* Gammaros commendat. Sal jovis tanquam ſummum remedium deprædicat BEGVINVS in *Tyrocin. Chym.* & BARTHIVS rubinum arſenici diaphoreticum, in eodem citato libro. FVCHSIVS pulvere quodam contra Cancrum magnam ſibi comparavit famam, cujus deſcriptionem communicat SENNERTVS in *Prax. med. L. IV. p. 502.* De ſpecificis KORTHOLTII remediis conferantur *Annales medico-phyſici Wratislavienſ. Tentam. VI. p. 108. ſqq.* Balſamum antimonii Baſilii Valentini, probati uſus liquorem nominat WEDELIVS, in Diſſ. ſupra allegata. Folia Clymeni, ſeu Matriſylvæ contuſa & applicata commendantur a WELSCHIO in *Ephemer. Nat. Cur. D. I. A. IV. & V. App. p. 19.* nec non ſuccus Chelidonii, filis carptis applicatus, *ibid. p. 51.*

§. XXI.

Pharmacevtica vero ſola raro ſatisfaciunt, niſi exacta etiam ſervetur diæta, reſpondens conditioni æ-

grotantis; ſi hæc quoque non ſufficit, & circumſtantiæ ſimul permittunt, ut ad Chirurgiam confugiamus, tunc operatio vario modo ſuſcipitur. Si Cancer occultus minorem tantum induratum nodum ſiſtit, integra mamma non eſt extirpanda, ſed inciſione ſimplici, linea directa, vel cruciformi per cutem facta, exſcinditur. Univerſa autem mamma Cancro deturpata, ſi modo non cum glandulis ſub axilla cohæret, nec venæ ad internam usque thoracis cavitatem cancroſo liquore ſunt diſtentæ atque infarctæ, aufertur aut acubus grandioribus, fila trahentibus, ad partem imam transfodendo; & cum his in modum anſæ conjunctis; corruptam mammam elevando, ut ſub iisdem integer Cancer, ope ſcalpelli grandioris, reſecari poſſit, juxta SCULTETI præceptum. Loco anſæ ex filis trajectis paratæ, SOLINGIUS utitur furca magna, cui in minori Cancro BIDLOUS inſtrumentum, gladioli forma præditum, ſubſtituit. HELVETIUS invenit volſellam, ſive tenaculum, pro mammis vitiatis reſecandis, ſub ipſa ſectione chirurgica arcubus comprehendendis deſtinatum, cujus crura habent figuram circuli, cum quo diameter globorum in architectura militari dimetitur; idemque Auctor alterum invenit tenaculum recticrurum, (ea forma, qua nunc forfex ad ſacharum dividendum gaudet, eine Zucker-Scheere,) cujus ope mamma corrupta in parte ſuperiori & inferiori exacte comprehenditur, & ſub hoc inſtrumento reſecatur. HARTMANNUS, Chirurgus Amſtelodamenſis, conſtrui curavit inſtrumentum ex duobus cruribus ſemi-circularibus, una extremitate cochlea ita unitis, ut crura circa hanc

hanc mobilia ſint, exactumque circulum conſtituant; altera extremitate manubriis illa prædita ſunt, quibus mamma interpoſita comprimi & attolli poſſit. Unum ex dictis cruribus paratum eſt ex duabus laminis orichalceis, per quarum interſtitium culter, pari forma ſemicirculari præditus, una extremitate memoratæ cochleæ applicatus, & altera manubrio inſtructus, tranſire poſſit; ita hocce inſtrumentum (quod Celeberr. TABOR in Diſſertatione ſupra citata deſcripſit & delineavit,) tenaculi & cultri vices ſimul ſubit. Excellentiſſimus HEISTERVS mammam ſimpliciter manu ſiniſtra comprehendit, attollit, & dextra reſecat.

SECTIO II.

§. I.

REſtat nunc, ut quoque proponam caſum Cancri a me obſervati atque curati: Fœmina, progenie atque morum dexteritate præclara, temperamenti cholerico-ſanguinei, triginta ſex annos nata, fœcundum atque felix corpore, animo atque fortuna conjugium per aliquot annos experta, optimaque ſanitate hactenus gaudens, tertio ſaltem puerperio de tumore eryſipelaceo mammæ ſiniſtræ conquerebatur. Poſt ablactationem menſes legitimo tempore redeunt, ſed non multo poſt eo tempore, quo menſtrua excretio inſtabat, inopinato terrore percutitur, ita, ut in continenti menſes fluere ceſſarent, ſimulque in dicta mamma, hactenus ſana, durus nodus, magnitudine juglan-

dis, oriretur, qui tamen negligebatur, menſium obſtructio vero pro ſigno ingravidationis habebatur. Prælapſis tribus menſibus oboritur hæmorrhagia uteri, quærit hinc ægra ex Chirurgo provinciali, an venæ ſectione opus ſit? hic vero eam, partim propter ſpontaneam hæmorrhagiæ ceſſationem, partim ob præſumtam ingravidationem, ad dimidium usque geſtationis tempus differre ſuadet, quo præterlapſo poſt V. Snem in brachio inſtitutam, nodus illico magis magisque increſcebat, gravius dolere incipiebat, ſimulque cum appetitu proſtrato, digeſtio, ſecretiones & excretiones, nutritio, omnesque fere corporis actiones admodum turbatæ adparebant. Sub ſtatu hocce periculoſo, urgente ſic neceſſitate, dicti Chirurgi opem quidem implorabat, nullum vero inveniebat auxilium, pro corporis dolore inquieto ſopiendo, aut animo triſti, perturbato atque ſenſibili erigendo. Anno præterito ad finem properante, ſuccreſcebat in interno memoratæ mammæ latere, tumor pulpoſæ ſubſtantiæ, coloris lividi atque ſanguinei, in quo, ob repentinum in expanſione augmentum, vaſa capillaria & nudo oculo diſtincte conſpici poterant, ita ut hæmorrhagia intempeſtiva & ſontica pertimeſcenda fuerit. Vinculum amicitiæ, me invitatum, adſtringebat, ut ægrotam viſitarem. Auditis morbi circumſtantiis, compaſſione commotus, aperiebam huncce tumorem, ex quo ſincerus atque floridus ſanguis, ad aliquot uncias, effluebat, absque ſymptomatibus ſuſpectis. Altero die vulnus ut plurimum conſolidatum reliquerat in linteo carpto gelatinoſum liquorem, coloris atque odoris exper-

pertem, cancroſa vero induratio in mamma, & ſymptomata recenſita in corpore, ne minimum quidem erant mitigata. Cacochymicum corporis ſtatum corrigebam, evacuando evacuanda, affluxum humorum ad mammam affectam, jam inveteratum, refrænando, balſamicis, diſcutientibus, quicquid poſſibile tentando, ſed omnia incaſſum uſurpata, ad id tandem effatum pronunciandum me cogebant: Absque operatione chirurgica fundamentalem curationem nunquam eſſe expectandam. Auctor hinc ſuaſorque eram, ut virorum experientiſſimorum conſilium ſuper hunc caſum expeterent, & idcirco ipſe ego deſcriptum caſum ad Virum Illuſtrem & Excellentiſſimum, Dn. JOAN. BERNARDVM de FISCHER, *Primarium Auguſtiſſimæ Ruſſorum Imperatricis Archiatrum, & Cancellariæ totiusque Facultatis Medicæ Petropolitanæ Præſidem*, mittebam. Maritus, conjugis amore permotus, propriis manibus non ſolum meas, ſed etiam commendatitias atque interceſſionales, a Generoſiſſimo atque Excellentiſſimo Domino Comite de DOVGLAS ſcriptas, prædicto Illuſtri Domino de FISCHER tradebat, qui illico gratioſe reſponſionis loco ſequentia tranſcripſit:

Nachdem den Caſum von Cancro occulto in einer Bruſt durchleſen, ſo finde dasjenige, was Ew. Hoch-Edl. zur Erleichterung verſchiedener Symptomatum, gethan, vor gut, und zur Sache gehörig. Da aber remedia pharmacevtica gar ſelten Cancrum curiren, und insgemein exſtirpatio per ferrum das einzige Mittel iſt, auch Ew. Hoch-Edl. Patientin nur 36. Jahr hat, dabey von guten

ten Kräfften und Säfften, die krebſichtige Verhärtung in baſi auf zwey Finger breit ſich in die Höhe ſchieben läſſet, ſo iſt raiſon genung da, die exciſion zu wagen.

Dies ergo ad operationem pro arbitrio ægrotæ eligebatur, tuncque filum, ope acus, ſub Cancro trajiciebam, mediante quo ſublato Cancro, cultro mammam abſcindebam, incipiendo in inferiori parte, & circumſpecta ſeparatione verſus ſuperiora progrediendo, & ſic tota operatio exiguo ſpatio aliquot momentorum abſoluta erat. Deligationem ordinaria methodo ſuſcipiebam, & ægrota de requie in lecto quieta lætabatur, dolores dehinc ceſſabant, vires de die in diem nova accipiebant incrementa, quæ, ad ſex res non-naturales pertinentia, durante morbo tanquam inordinata accuſanda habebat, nunc ſucceſſive ad ſtatum naturalem revertebantur, vulnus conſolidabatur, ſymptomata occurrentia mitigabantur, locus, qui a Cancro in ſterno exeſus deprehendebatur, cultro ad ſanam usque cartilaginem exſcindendo, brevi etiam conſolidationem admittebat. Mamma ſeparata ponderabat ſex libras cum quadrante, favosque apum interne referebat. DEO igitur pro clementiſſime præſtito auxilio ſit laus honor & gloria in ſecula ſeculorum.

TANTVM.

Ein Medicus hat Todt und Leben in der Hand.
Darum wer glücklich iſt, was gründliches gelernet,
Den ſchätzt und liebt der Hof, den ehren Stadt und Land.
Du haſt Natur und Kunſt durchforſcht und ausgekernet,
Das giebt der Augenſchein; Drum wirſt Du auf der Erden
Mit Ehr und Ruhm ein Artzt, und nicht ein Mörder werden.

Hiermit gratulirte bey der Promotion

D. HERMAN. PAVL. JVCH,

Sac. Pal. Cæſ. Com. Fac. Med. Senior; Pathol. atque Prax. Prof. Publ. & Aſſ. Prim. h. t. Decan. Sereniſſ. Sax. Duç. Vinarienſ. Iſenac. & Gothan. Conſil. Aul. & Archiat. n. n. Acad. Cæſ. Nat. Cur. Coll.

Kan ein Weltweiſer Mann bündige Schlüſſe machen,
Natur und Krafft der Seel vernünfftig ſtellen vor,
O! weit mehr hat ein Artzt in denen Kranckheits-Sachen
Behutſamkeit und Kunſt und ein aufmerckſam Ohr,
Lebhafftes Weſen nnd Geſchicklichkeit zu üben,
Ohn die Gelehrſamkeit, gründliche Wiſſenſchafft:
Curiren iſt der Zweck, warum Jhn viele lieben;
Hoch-Edler dieß beſitzeſt Du in voller Krafft.

Bey der rühmlich gehaltenen Diſputation ſchriebe dieſes

D. IVO JOANNES Stahl,

Eminentiſſ. Elect. Mogunt. Conſil. & Archiat. Anatom. Chirurg. & Botan. Profeſſ. Publ. Fac. Med. Aſſeſſ. Ordin. Civit. Erford. Conſul & Phyſicus.

Der Krebs, den Deine Hand geſchnitten, und curirt,
Hat Dir Dein Glück gebaut, und Dich zu uns geführt.

Jn

In dieſem äuſſern ſich gantz ungemeine Spuhren
Von Deinen innerlich- und äuſſerlichen Curen.
Doch dieſes Meiſter-Stück, und was Du ſonſt gethan,
Sieht ſelbſt Hygea nun, mit Recht, erkenntlich an,
Und läßt vor Deinen Fleiß, Erfahrung und Bemühen
Den ſchönſten Lorbeer-Crantz um Deine Schläffe ziehen.
Das Glück begleite Dich, nach meinem Wundſch und Flehen,
Kein Krebsgang hindere Dein ſtetes Wohlergehen,
Es müſſe, wie der Krebs, beſtändig weiter gehen,
So bleibt Dein Ruhm in Flor, Dein Nahm' in Seegen ſtehen.

Mit dieſem wolte dem Herrn Doctorando zu der würdigſt-erlangten Ehre von Hertzen gratuliren

D. ANDREAS ELIAS Büchner/

Sac. Cæſ. Majeſt. Archiater & Com. Palatin. S. R. I. Nobilis, Acad. Imper. Natur. Curioſ Præſes, Chym. Prof. Publ. & Facultat. Medic. Adſeſſor Ordinar.

WEnn Krancke vor Krebſichten Schäden erſchrecken,
Weil ſie ſo unheilbar, als tödtlich auch ſind,
Die können aus Seiner Schrifft ſo viel entdecken,
Daß ihnen die Noth und der Kummer verſchwind.
Gebraucht Er die Wiſſenſchafft, die Er erhalten,
So wird Er in Glücke und Seegen veralten.

Zum beſtändigen Andencken ſetzte dieſes hinzu

D. JOH. HIERON. Kniphof/

Inſtit. Med. Prof. Publ. Ord. Facult. ejusd. Aſſeſſ. Extr. & Acad. Nat. Cur. Colleg.